

Geliş Tarihi : 05.10.2001

Van İlindeki Özel Süt Sığırcılığı İşletmelerinde Tercih Edilen Kültür Irkları

Galip BAKIR⁽¹⁾

Özet: Bu araştırmada, Van yöresindeki özel işletmelerin kültür ırkı sığır tercihleri ve mevcut ırk, ahır durumu, hayvan sayısı, düve ve ineklerin durumu, yem çeşitleri ve miktarları ile hastalık gibi faktörlerin tercih üzerine etkileri belirlenmiştir. Araştırma materyalini Van ili ve 5 ilçesinde bulunan 320 işletmede yapılan anket çalışması oluşturmaktadır. Veriler SPSS istatistik programında analiz edilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre, yöredeki tüm işletmelerin %92.5'i küçük, %5.6'sı orta ve %1.9'u büyük işletmelerden oluşmaktadır. Yöreye getirilen 948 baş kültür ırkı sığırın büyük çoğunluğu küçük (%76.1), orta (%14.7) ve büyük (%9.2) işletmelerde yetiştirilmektedir. Mevcut sığırların % 61.1'ini Sarı Alaca, %33.5'ni Siyah Alaca ve %5.4'nü Esmer ırk oluşturmaktadır.

Siyah Alaca ve Simentali olan küçük ve büyük işletmeler, Simental ırkını isterken, orta büyüklükteki Simentale sahip işletmeler ise yine Simental ırkını tercih etmektedirler. Dağıtılan gebe düvelerin doğum yapmaması işletmelerin Simental yerine Esmer ırka yönelmelerine neden olmuştur. İneklerin ölmesi ve kısır kalması işletmelerin Simental ırkına olan talebini nispi olarak düşürürken, Esmer ırka olanı artırmıştır.

Ahır durumu yeterli ve Siyah Alacası olan işletmelerin Siyah Alaca ırkına olan talepleri artmıştır. Ahır durumu kötü olan işletmelerde ise Esmer ırka olan talebin Simentale oranla arttığı görülmüştür. Karma yem ve kepek kullanan işletmeler Siyah Alacaya yönelmişlerdir. Hastalık görülen işletmelerde Siyah Alacaya talep azalırken, Simental ve Esmer ırka talep artmıştır.

Anahtar kelimeler: İthal sığır, tercih, işletme, Van

Preferred of European Breed in Private Dairy Cattle Farms in Van Province

Abstract: In this study, European breed cattle preference of private farms and effects of a series of factors such as, current breed, barn conditions, cattle number, welfare of heifers and cows, feed varieties and the amount of feed on the breed preference of the farms were determined. A survey was conducted on 320 farms in Van City and its 5 counties to obtain data about imported european cows. Data were analyzed by using SPSS statistic program.

Analysis of data has shown that farm sizes in the region are small (92.5%), middle (5.6%) and large (1.9%) scale farms. The most of the cattle imported into the region were raised in small-scale farms (76.1%) and the rest of them were raised in middle (14.7%) and large scale (9.2%) farms. Current cattle breeds in the these farms comprised Simmental (61.1%), Holstein Friesian (33.5%) and Brown Swiss (5.4%).

The small and large farms with Holstein Friesian and Simmental breed cattle preferred the Simmental breed. Also, the middle farms with Simmental breed preferred the Simmental breed. Due to fact that distributed heifers were introduced as pregnant but in fact they were not, the farms preferred Brown Swiss and Simmental.

Because of dying and being infertile of some cows decreased relatively farms' demand to Simmental breed and increased farms' demand that to Brown Swiss. The demand to Holstein Friesian breed increased in farms whose barn conditions were good. On the other hand, farms whose barn conditions were bad preferred Brown Swiss more than Simmental breed.

Farms using mixed feed and barley inclined to preference Holstein Friesian breed. While demand to Holstein Friesian decreased in farms that diseases were observed demand increased Simmental and Brown Swiss has increased.

Key words: Imported cattle, preference, Van province

Giriş

Türkiye'nin süt üretiminde inek sütünün önemli bir payı vardır ve bu payın gittikçe artması beklenmektedir. Ayrıca ülkemiz kırmızı et üretiminin önemli bir bölümünü sağlayan sığırların bu yerlerini geliştirerek koruyacağı da bir gerçektir. Bu iki önemli belirlemeye karşın ülkemizde gerçekleştirilen süt ve et üretimimizin yetersizliği de bilinmektedir. Sığırlardan sağlanan üretimi artırmak için son yıllarda önemli harcamalar yapılmaktadır. Buna karşılık önemli bir bölümü inek ithaline ayrılan bu harcamaların umulan yararı sağlayıp sağlamadığı incelenmemiştir

(Akman ve Özder, 1992). Türkiye'de bitkisel ve hayvansal üretimi artırmak için yıllardır çalışmalar yapılmaktadır. Birim alan ve birim hayvandan elde edilen üretimin artırılması her geçen gün biraz daha önem kazanmaktadır (Kaya ve Tömek, 1995).

Van ili hayvan varlığı ile ülkemizde önemli bir yere sahip olmasına rağmen, verim seviyesinde gerilerde kalmaktadır (Anonim, 1999). Bu durum öncelikle popülasyonun büyük ölçüde düşük verimli yerli ırklardan

⁽¹⁾ Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Zootečni Bölümü, 65080 VAN

oluşması, yani kültür ırkı ve melezlerin payının düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Verim düşüklüğünün diğer bir nedeni ise yetiştiriciliğin geleneksel ekstansif niteliğini koruması sonucunda hayvanların mevcut genetik kapasitelerini ortaya koymalarına uygun çevre şartlarının sağlanamamasıdır (Odabaşoğlu ve Aldağ, 1996).

Aras ve İzmirli (1976), çalıştıkları işletmelerin %79.86'nın 1-4 baş sığıra sahip küçük işletmelerden oluştuğunu bildirmektedirler.

Şekerden (1988), Bafra yöresinde hayvan yetiştiriciliğinin durumu ve sorunlarıyla ilgili yaptığı çalışmada mevcut sığırların ırklara göre dağılımını, Yerli kara %10, İsrail Friesianı %10, Siyah Alaca %10, Jersey %20 ve Jersey melezlerini %40 olarak bildirmektedir.

İzmir, Aydın, Manisa ve Muğla illerini kapsayan anket çalışması yürüten Tümer ve Ağmaz (1989), çalıştıkları işletmelerin %35.6'sını basit, %26.3'nü orta ve %26.3'ünün ise modern ahırlardan ve %96.41'nin 1-5 baş küçük işletmelerden oluştuğunu bildirmektedirler.

Uçak (1992), araştırma kapsamındaki işletmelerin %60.71'nin 1-3 baş ineğe sahip küçük işletmelerden oluştuğunu, toplam sığır varlığının %43.9'nun küçük, %38.6'sının orta ve %17.5'nin büyük işletmelerde yetiştirildiğini bildirmektedir. Sığır varlığının ırklara göre dağılımının ise Jersey %7.5, Esmer %24.8, Siyah Alaca %11.4, Yerli kara %16.5 ve melezler %39.8 olarak bildirmektedir. İşletmelerdeki ortalama hayvan sayısını küçük 3.16, orta 4.43 ve büyük işletmelerde ise 25.40 olarak bulmuştur.

Akman ve Özder (1992)'in Tekirdağ ilinde ithal gebe düve alan 75 işletmede yaptıkları çalışmada, bu işletmelerin 41'nin 3 baş, 17'sinin 4 baş, 9'nun 5 baş ve 8'inde 6-10 baş gebe düve aldığını ve işletme başına düşen ortalama düve sayısının 3.94 olduğunu bildirmektedirler.

Kayısoğlu ve ark. (1994)'ü 987 büyükbaş hayvanın bulunduğu 56 işletmede yaptıkları çalışmada, işletme başına düşen hayvan sayısını ortalama 17.9 baş ve işletme oranlarını 1-5 baş %21.4, 6-10 baş %23.2, 11-15 baş %12.5, 16-20 baş %17.8 ve 20'den fazla %25 olarak bildirmektedir.

Özen ve Oluğ (1996), Burdur ilinde 340 işletmede yaptıkları çalışmada, işletmelerin %78.05'nin küçük, %11.17'sinin orta ve %1.78'nin büyük işletmelerden oluştuğunu, işletme başına düşen hayvan sayısının 8.05 ve işletme bazında ise küçük 6.52, orta 16.06 ve büyük işletmelerde 33.00 olduğunu bildirmektedirler.

Akyüz (1998), Van yöresinde yapmış olduğu çalışmada, süt sığırcılığı yapan işletmelerin %91'inde hayvan sayısının 20 baş veya daha az ve ortalama 9 baş olduğunu, işletmelerin %69'nun küçük kapasiteli işletmelerden oluştuğunu ve %15'inde yerli ırk, %30'unda melez, %15'inde Siyah Alaca ve %9'unda Esmer ırk sığırların bulunduğunu bildirmektedir.

Aygün ve Ergüneş (2000) Amasya süt sığırcılığı işletmelerinde yaptıkları çalışmada, işletmelerin büyük çoğunluğunu (%46.77) 1-2 baş ineğe sahip küçük

işletmelerden meydana geldiğini ve genel olarak işletme başına düşen inek sayısını 4.66, işletme bazında ise küçük orta ve büyük işletmelerde sırasıyla 1.4, 4.4 ve 11.8 olarak bildirmektedir.

Bu araştırmanın amacı, Van yöresinde ithal kültür ırkı sığırlarla çalışan yetiştiricilerin, mevcut kültür ırkı sığırlarından memnun olup olmadığını ve bundan sonraki tercihlerini belirlemeye çalışmaktır. Yetiştiricilerin ırk tercihine etkili olduğu düşünülen mevcut ırk, ahır durumu, hayvan sayısı, düvelerin ve ineklerin durumu, yem çeşitleri ve miktarları ile karşılaşılan hastalıklar gibi faktörler incelenecektir.

Materyal ve Yöntem

Araştırmanın materyalini, 1987-1996 yılları arasında Van merkezinde 281 adet ve Van'ın Başkale, Çaldıran, Edremit, Erciş, Gürpınar ilçesinde 39 adet olmak üzere toplam 320 adet ithal gebe düve alan işletmeler esas alınarak, anket çalışması ile elde edilen orijinal veriler oluşturmaktadır. Araştırmada ithal gebe düve alan tüm işletmelere ulaşılmaya çalışılmıştır. Düveler işletmelere 2'şer veya 5'er adet olarak dağıtılmıştır.

Amaca uygun olarak hazırlanan anket formları il merkezi ve 5 ilçedeki yetiştiriciler ile yüz yüze görüşülerek doldurulmuştur. Toplanan verilerin dökümü yapıldıktan sonra, işletmeler il, ilçe ayrımı yapılarak sağmal inek sayısı esas alınmak suretiyle 320 işletme 1-5 baş (küçük), 6-10 baş (orta) ve 11 baş ve üzeri (büyük) olmak üzere 3 gruba ayrılmıştır (Akman ve Özder 1992).

Ayrıca, işletmelerdeki ahırlar; yapı malzemesi, görünüm ve planlama, aydınlatma, pencere sayısı, havalandırma, durak yeri, idrar kanalı, gübre temizliği, yemlik şekli ve yapım malzemesi, yem ve servis yolu, altlık kullanımı ve yem deposu gibi unsurların varlığı dikkate alınarak yeterli, orta ve kötü olarak üç gruba ayrılmıştır.

Ahır durumu kötü işletmeler, kerpiçten yapılmış ve damı olan, havalandırması olmayan yada çalışmayan, servis ile yem yolu ve idrar kanalı bulunmayan, aydınlatması yetersiz işletmelerdir. Ahır durumu orta işletmeler, kerpiç damlı, aydınlatma ve havalandırması yeterli, yem yolu olmayan, servis yolu çok dar ve idrar kanalı oluk şeklinde yapılmış işletmelerdir. Ahır durumu yeterli işletmeler ise, tuğla veya briketten yapılmış ve eğimli çatıya sahip, havalandırma ve aydınlatması yeterli, yem ve servis yolu bulunan işletmelerdir.

Veriler SPSS istatistik paket programında değerlendirilmiştir. Araştırmada ele alınan faktörlere göre iki ya da üç yönlü tablolar oluşturularak, yorumlar bunlar üzerinde yapılmıştır.

Bulgular ve Tartışma

İşletme büyüklüğü

Çizelge 1 incelendiğinde, yörede bulunan toplam 320 işletmenin büyük bir kısmı (%87.5) ilde bulunmaktadır. Bu

işletmelerin %92.5'ni 1-5 baş ineğe sahip küçük işletmeler oluştururken, bunu %5.6 oranı ile orta ve %1.9 oranı ile büyük işletmeler izlemektedir. İlçedeki işletmelerin tamamına yakını (%97.5) küçük işletmelerden meydana gelmiştir.

Çizelge 1. İşletme büyüklüğünün dağılımı

Mevki	İşletme büyüklüğü	İşletme sayısı	İşletme oranı (%)	İnek sayısı	İneklerin oranı (%)
İl	Küçük	257	80.3	642	67.7
	Orta	17	5.3	132	13.9
	Büyük	6	1.9	88	9.3
	Toplam	280	87.5	862	90.9
İlçe	Küçük	39	12.2	79	8.3
	Orta	1	0.3	7	0.7
	Büyük	-	-	-	-
	Toplam	40	12.5	86	9.1
Genel toplam	Küçük	296	92.5	721	76.1
	Orta	18	5.6	139	14.7
	Büyük	6	1.9	88	9.3
	Toplam	320	100.0	948	100.0

Araştırmamızda Van yöresinde küçük işletmelerin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Aras ve İzmirli (1976), çalıştıkları işletmelerin %79.86'nın 1-4 baş, Akyüz (1998) %69'nun, Tümer ve Ağmaz (1989) %96.41'nin 1-5 baş, Uçak (1992) %60.71'nin 1-3 baş, Özen ve Oluğ (1996), işletmelerin %78.05'nin, Aygün ve Ergüneş (2000), %46.77'nin ve Odabaşoğlu ve Aldağ (1998) 1-2 baş ineğe sahip küçük işletmelerden meydana geldiğini bildirmektedirler. Bu sonuçlar, araştırmamız bulgularıyla kısmen uyum halindedir.

İthal edilerek dağıtılan 948 baş hayvanın %90.9'u (862 baş) ildeki, %9.1'i (86 baş) ilçedeki işletmelerde bulunurken, yöredeki tüm sığırların %76.1'i küçük, %14.7'si orta ve %9.3'ü ise büyük işletmelerde yetiştirilmektedir. Uçak (1992), sığır varlığının %43.9'nun küçük, %38.6'nın orta ve %17.5'nin büyük işletmelerde yetiştirildiğini bildirmektedir. Bu sonuçlar işletmelerin sıralaması bakımından araştırmamızla benzerlik göstermektedir.

İrkların dağılımı

Çizelge 2'den görüleceği gibi, ilde Simental ırkına, ilçede ise Esmer ırkına talebin yoğunlukta olduğu görülmektedir. İlde Siyah Alaca ırkı olan yetiştiricilerin Siyah Alaca tercihi %9.8 iken, Simental isteyenlerin oranı %45.9, Esmer %20.5, Simental+Esmer isteyenlerin oranı %16.4 olarak bulunmuştur. Özellikle Siyah Alaca ve Siyah Alaca+Esmer ırklarına olan tercihin düşük oranlarda bulunması, yörede Siyah Alacaya karşı isteksizlik olduğunu göstermektedir. Ayrıca, ilde bazı işletmelerin hiçbir kültür ırkını istememeleri de dikkat çekicidir. Buna özellikle barınakları yetersiz ve bakım besleme imkanları kısıtlı olan işletmelerde bulunan kültür ırklarının kısa sürede elden çıkmasının neden olduğu söylenebilir.

İlçede Esmer ırkı olan işletmelerin %61.5'nin yine Esmer istemeleri, Esmer ırkının ilçedeki işletmelere adaptasyonunun iyi olmasına bağlanabilir. Çünkü ilçedeki işletmelerin tamamına yakını barınak şartları kötü ve bakım besleme imkanları yetersiz küçük işletmelerden oluşmaktadır. İlde bulunan 19 işletme tercih belirtmemiştir.

Sığır varlığının ırklara göre dağılımını, Şekerden (1988) Siyah Alaca (%10), Jersey (%20); Uçak (1992) Jersey (%7.5), Esmer (%24.8), Siyah Alaca (%11.4) ve Özen ve Oluğ (1996) Siyah Alaca (%70.53), Sarı Alaca (%23.07), Esmer (%2.4) olarak bildirmektedirler. Bu sonuçlar büyük işletme hariç bizim bulgularımızla benzerlik göstermektedir.

İşletmelerdeki hayvan sayısı

Yörede işletme başına düşen ortalama sığır sayısı 2.96 baş olup, küçük, orta ve büyük işletmelerde ise sırasıyla 2.43, 7.72 ve 14.6 baş olarak tespit edilmiştir. Bu rakamlardan da anlaşılacağı gibi yöredeki sığırcılık işletmelerinin sahip olduğu kültür ırkı sığır sayısı büyük işletmeler hariç çok fazla değildir.

İşletme başına düşen ortalama sığır sayısını Akman ve Özder (1992) 3.94, Kayışoğlu ve ark. (1994) 17.9 ve Yayar ve Karkacıer (1996) ise 14.83 olarak bildirmektedir.

Özen ve Oluğ (1996) işletme başına düşen hayvan sayısını 8.05 ve işletme başında ise küçük 6.52, orta 16.06 ve büyük işletmelerde 33.00; Aygün ve Ergüneş (2000), işletme başına düşen inek sayısını 4.66, işletme başında ise küçük 1.4, orta 4.4 ve büyük işletmelerde 11.8 olarak bildirmektedirler. Buna göre işletme başına düşen hayvan sayısının araştırma bulgumuzdan yüksek olduğu görülmektedir.

İşletmelerdeki hayvan sayısının yetiştiricilerin ırk tercihinde etkili bir faktör olduğu görülmektedir (Çizelge 3). Buna göre 1-5 baş kültür ırkı sığırı olan işletmelerde, Siyah

Alaca ırkı olanların %46.7 oranında Simental, %20.7 oranında Esmer, %15.6 oranında ise Simental+Esmer ırkını tercih ettikleri saptanmıştır.

Simental ırkı olan işletmeler %54 oranında Simental, %28.6 oranında Esmer ırk istemektedirler. Esmer ırkı olan işletmeler %55 oranında yine Esmer ırkı isterken, bunu %35 oranıyla Simental ırkı izlemektedir.

Çizelge 2. Sığır ırklarının dağılımı

Mevki	Mevcut ırk		İstenecek ırk					S. Alaca+Esmer	Toplam
			Siyah Alaca	Simental	Esmer	Hiçbiri	Simental+Esmer		
İl	Siyah Alaca	İşletme sayısı	12	56	25	5	20	4	122
		%	9.8	45.9	20.5	4.1	16.4	3.3	100.0
	Simental	İşletme sayısı	10	70	33	3	12	3	131
		%	7.6	53.4	25.2	2.3	9.2	2.3	100.0
	Esmer	İşletme sayısı	-	4	4	-	-	-	8
		%	-	50.0	50.0	-	-	-	100.0
Toplam	İşletme sayısı	22	130	62	8	32	7	261	
	%	8.4	49.8	23.8	3.1	12.3	2.7	100.0	
İlçe	Siyah Alaca	İşletme sayısı	2	7	3	-	1	-	13
		%	15.4	53.8	23.1	-	7.7	-	100.0
	Simental	İşletme sayısı	1	5	6	-	2	-	14
		%	7.1	35.7	42.9	-	14.3	-	100.0
	Esmer	İşletme sayısı	1	3	8	-	1	-	13
		%	7.7	23.1	61.5	-	7.7	-	100.0
Toplam	İşletme sayısı	4	15	17	-	4	-	40	
	%	10.0	37.5	42.5	-	10.0	-	100.0	
Genel toplam	İşletme sayısı	26	145	79	8	36	7	301	
	%	8.6	48.2	26.3	2.7	11.9	2.3	100.0	

Çizelge 3. İşletmelerdeki hayvan sayısı

Mevcut hayvan sayısı	Mevcut ırk		İstenecek ırk					S. Alaca+Esmer	Toplam
			S. Alaca	Simental	Esmer	Hiçbiri	Simental+Esmer		
1-5 baş	Siyah Alaca	İşletme sayısı	14	63	28	5	21	4	135
		%	10.4	46.7	20.7	3.7	15.6	3.0	100.0
	Simental	İşletme sayısı	8	68	36	3	9	2	126
		%	6.3	54.0	28.6	2.4	7.1	1.6	100.0
	Esmer	İşletme sayısı	1	7	11	-	1	-	20
		%	5.0	35.0	55.0	-	5.0	-	100.0
Toplam	İşletme sayısı	23	138	75	8	31	6	281	
	%	8.2	49.1	26.7	2.8	11.0	2.1	100.0	
6-10 baş	Simental	İşletme sayısı	3	4	3	-	4	1	15
		%	20.0	26.7	20.0	-	26.7	6.7	100.0
	Esmer	İşletme sayısı	-	-	1	-	-	-	1
		%	-	-	100.0	-	-	-	100.0
Toplam	İşletme sayısı	3	4	4	-	4	1	16	
	%	18.8	25.0	25.0	-	25.0	6.3	100.0	
11+ baş	Simental	İşletme sayısı	-	3	-	-	1	-	4
		%	-	75.0	-	-	25.0	-	100.0
	Toplam	İşletme sayısı	-	3	-	-	1	-	4
	%	-	75.0	-	-	25.0	-	100.0	

Esmer ve Simental ırkına sahip işletmelerin yüksek oranlarda yine bu ırkları istemeleri, bu ırklardan memnuniyetin göstergesi olarak kabul edilmektedir.

Siyah Alaca ve Simentali olan işletmelerin %3.7 ve %2.4 oranında hiçbir ırkı istemedikleri görülmektedir. Bu durumun, diğer gruplarda görülmeyip sadece küçük işletmelerden oluşan grupta görülmesi bu işletmelerin imkanları ile direkt ilgili olduğu düşünülmektedir.

6-10 baş hayvan bulunan gruptaki işletmelerde Siyah Alaca bulunmaması dikkat çekicidir. Simentali olan işletmelerin yakın oranlarda Siyah Alaca, Simental ve Esmer ırkı istedikleri görülmektedir. 11 baş ve üzeri sığıra sahip işletmelerin sadece Simentale sahip oldukları ve yine

yüksek oranda Simental (%75) ve Simental+Esmer (%25) kombinasyonunu istedikleri tespit edilmiştir.

Dağıtılan gebe düveler

Gebe olarak getirilip yöredeki işletmelere dağıtılan düvelerin, buzağılaması, yavru atması ve doğum yapmaması ırk tercihinde etkili olmuştur. İşletmeler gebe olarak aldıkları düvelerin bazılarının doğum yapmadıklarını beyan etmişlerdir. Buna göre çizelge 4'de görüldüğü gibi buzağılayan grupta Siyah Alacası olan işletmelerin %46.2'si Simental, %20.8'i Esmer ırk istemektedir. Simental ırkına sahip olanların %52.5'i yine Simental isterken, geri kalanın Simental ırkı istememesi dikkat çekici bulunmuştur. Doğum

yapmayan grupta Simental ırkına sahip olan işletmelerin sadece %38.9'nun tekrar Simental, %27.8'si de Esmer ırk istemektedir. Simentali olup ta tekrar Simental isteyenlerin oranı buzağılayan grupta %52.5 iken, doğum yapmayan grupta %38.9 ve yavru atan grupta %47.5 olması, bu ırka karşı olumsuz tavrı göstermektedir.

Buna karşın Simentali olup ta Esmer isteyenlerin oranı buzağılayan grupta %26.2, doğum yapmayan grupta %27.8

ve yavru atan grupta %33.3 gibi artan bir trend göstermektedir. Bu da işletmelerin Simental yerine Esmer ırka yöneldiklerini göstermektedir. Kısacası, düvelerin buzağılamaması ve yavru atması ırk tercihinde Simentali olumsuz, Esmeri olumlu yönde etkilemiştir. İşletmelerin doğum yapmayan ve yavru atan gruplarda, buzağılayan gruba nazaran daha yüksek oranlarda (%6.7, %5.1) hiçbir ırkı istememeleri anlamlı bulunmuştur.

Çizelge 4. Gebe düvelerin durumu

Düvenin durumu	Mevcut ırk		İstenen ırk					Toplam	
			S. Alaca	Simental	Esmer	Hiçbiri	Simental+Esmer		S. Alaca+Esmer
Buzağılayan	S. Alaca	İşletme sayısı	14	60	27	4	21	4	130
		%	10.8	46.2	20.8	3.1	16.2	3.1	100.0
	Simental	İşletme sayısı	10	74	37	3	14	3	141
		%	7.1	52.5	26.2	2.1	9.9	2.1	100.0
	Esmer	İşletme sayısı	1	7	12	-	1	-	21
		%	4.8	33.3	57.1	-	4.8	-	100.0
Toplam	İşletme sayısı	25	141	76	7	36	7	292	
	%	8.6	48.3	26.0	2.4	12.3	2.4	100.0	
Doğum yapmayan	S. Alaca	İşletme sayısı	-	6	4	1	4	-	15
		%	-	40.0	26.7	6.7	26.7	-	100.0
	Simental	İşletme sayısı	5	14	10		5	2	36
		%	13.9	38.9	27.8		13.9	5.6	100.0
	Toplam	İşletme sayısı	5	20	14	1	9	2	51
		%	9.8	39.2	27.5	2.0	17.6	3.9	100.0
Yavru atan	S. Alaca	İşletme sayısı	5	19	5	1	9	1	40
		%	12.5	47.5	12.5	2.5	22.5	2.5	100.0
	Simental	İşletme sayısı	3	17	13	2	4	-	39
		%	7.7	43.6	33.3	5.1	10.3	-	100.0
	Esmer	İşletme sayısı	-	-	2	-	-	-	2
		%	-	-	100.0	-	-	-	100.0
Toplam	İşletme sayısı	8	36	20	3	13	1	81	
	%	9.9	44.4	24.7	3.7	16.0	1.2	100.0	

İşletmelerdeki ineklerin durumları

Hayvanların herhangi bir nedenle ölmesi ve kısır kalması yetiştiricilerin ırk tercihlerini etkilemektedir. İşletmelerde kısır hayvandan, tohumlandığı halde döl tutmayanlar veya üreme problemi olanlar kastedilmektedir.

Çizelge 5 incelendiğinde, hayvanların ölmesi Siyah Alacası olan işletmelerin tercihini Simentale doğru yöneltmiştir. Ayrıca ölüm faktörünün diğer faktörlerde görülmeyen oranda yetiştiricileri Simental ırkını tercih etmesine neden olduğu tespit edilmiştir. Simentali olan işletmelerin sadece %43.9'unun tekrar Simentali tercih etmesi, ölüm olayının Simental ırkına olan talebi olumsuz olarak etkilediği düşünülmüştür. Yine Esmer ırkı olanların %66.7'i oranında Simental ırkını istemeleri, ölüm faktörünün Esmer ırkın işletmeler tarafından tercihini olumsuz yönde etkilemiştir.

Kısır olan grupta, Siyah Alaca ırkı olanların %41.7'si Simental, %25.0'Esmer ve %16.7'si Simental+Esmer yönünde tercih bildirmektedirler. Simentali olanların %36.4 oranında Simental ve Esmer ırkı tercih etmeleri, kısırlığın yetiştiricileri tercih hususunda Esmer ve Simental ırklarına sıcak baktıklarını göstermektedir. Bu iki faktör yetiştiricilerin tercih sıralamasını toplam bazında Simental, Esmer ve Simental+Esmer kombinasyonu yönünde

etkilemiştir. Kısırlık ve ölüm olaylarının işletmeleri %4.1 ve %9.1 oranında hiçbir ırkı tercih etmemeye sevk ettiği düşünülmektedir.

Ahır durumu

İşletmelerin ahır şartları yetiştiricilerin ırk tercihini önemli ölçüde etkilemiştir. Çizelge 6'da görüldüğü gibi, ahır durumu yeterli olan grupta Siyah Alaca ırkı olan işletmelerin %36.8'nin yine Siyah Alaca istemesi direkt ahır durumuyla ilgilidir. Ahır durumunun yeterli olması, işletmede bakım ve beslemenin de uygun olduğu anlamına gelmektedir. Siyah Alaca ırkının ahır şartları ve bakım besleme açısından diğer ırklara göre daha duyarlı olduğu bilinmektedir. Simental ırkı olan işletmelerin %51.9 oranında yine Simental istemeleri, bu ırktan memnuniyetin göstergesidir. Bu guruba genel olarak bakıldığında ise işletmelerin %18.7'si Siyah alaca, %41.7'si Simental, %27.1'i Esmer ırkı talep etmektedir.

Ahır durumu orta olan grupta, Simental ve Esmer ırkı olan işletmeler %54.5 ve %56.3 oranlarında aynı ırkları istemektedirler. Bu işletmelerin mevcut ırklarından memnun oldukları yada en azından bu ırklarla bir süre daha devam etmek istedikleri düşünülmektedir. Ancak Siyah Alaca için aynı şeyleri söylemek mümkün değildir. Siyah

Alacası olan işletmelerin sadece %6.3'ü tekrar Siyah Alacayı isterken, %49.5'i Simental, %20'si Esmer ve %16.8'i Simental+Esmer ırklarını istemektedir. Bu grupta ise genel olarak yetiştiricilerin %50.5'i Simental, %25.7'si Esmer ve %12.9'u Simental +Esmer ırklarını istemektedirler.

Ahır durumu kötü olan işletmelerde, Esmer ırkı olanların %66.7 oranında Simental ırkını tercih etmesi

anamlı bulunmuştur. Esmer isteyenlerin oranı sadece %33.3 olmuştur. Bu grupta da diğerleri gibi Esmer ve Simental ırkına yönelim görülmektedir.

İşletmelerin hiçbir ırkı tercih etmemesinde ahır şartlarının etkisi görülmektedir. Hiçbir ırkı tercih etmeme ahır şartları yeterli ve orta işletmelerde %3.7 ile %3.2 iken, ahır şartları kötü işletmelerde ise bu oran %9.5'e kadar çıkmıştır.

Çizelge 5. İşletmelerdeki ineklerin durumları

İneğin durumu	Mevcut ırk		İstenen ırk					Toplam	
			S. Alaca	Simental	Esmer	Hiçbiri	Simental+Esmer		S. Alaca+Esmer
Ölen	Siyah Alaca	İşletme sayısı	2	25	10	2	10	-	49
		%	4.1	51.0	20.4	4.1	20.4	-	100.0
	Simental	İşletme sayısı	5	25	14	1	9	3	57
		%	8.8	43.9	24.6	1.8	15.8	5.3	100.0
	Esmer	İşletme sayısı	-	2	1	-	-	-	3
		%	-	66.7	33.3	-	-	-	100.0
Toplam	İşletme sayısı	7	52	25	3	19	3	109	
%	6.4	47.7	22.9	2.8	17.4	2.8	100.0		
Kısır	Siyah Alaca	İşletme sayısı	1	5	3	-	2	1	12
		%	8.3	41.7	25.0	-	16.7	8.3	100.0
	Simental	İşletme sayısı	2	4	4	1	-	-	11
		%	18.2	36.4	36.4	9.1	-	-	100.0
	Esmer	İşletme sayısı	-	-	-	-	-	-	-
		%	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	İşletme sayısı	3	9	7	1	2	1	23	
%	13.0	39.1	30.4	4.3	8.7	4.3	100.0		

Çizelge 6. Ahır durumunun dağılımı

Ahır durumu	Mevcut ırk		İstenen ırk					Toplam	
			S. Alaca	Simental	Esmer	Hiçbiri	Simental+Esmer		S. Alaca+Esmer
Yeterli	Siyah Alaca	İşletme sayısı	7	6	3	-	3	-	19
		%	36.8	31.6	15.8	-	15.8	-	100.0
	Simental	İşletme sayısı	2	14	8	1	2	-	27
		%	7.4	51.9	29.6	3.7	7.4	-	100.0
	Esmer	İşletme sayısı	-	-	2	-	-	-	2
		%	-	-	100.0	-	-	-	100.0
Toplam	İşletme sayısı	9	20	13	1	5	-	48	
%	18.7	41.7	27.1	2.1	10.4	-	100.0		
Orta	Siyah Alaca	İşletme sayısı	6	47	19	3	16	4	95
		%	6.3	49.5	20.0	3.2	16.8	4.2	100.0
	Simental	İşletme sayısı	5	54	26	1	10	3	99
		%	5.1	54.5	26.3	1.0	10.1	3.0	100.0
	Esmer	İşletme sayısı	1	5	9	-	1	-	16
		%	6.3	31.3	56.3	-	6.3	-	100.0
Toplam	İşletme sayısı	12	106	54	4	27	7	210	
%	5.7	50.5	25.7	1.9	12.9	3.3	100.0		
Kötü	Siyah Alaca	İşletme sayısı	2	10	5	2	2	-	21
		%	9.5	47.6	23.8	9.5	9.5	-	100.0
	Simental	İşletme sayısı	4	7	5	1	2	-	19
		%	21.1	36.8	26.3	5.3	10.5	-	100.0
	Esmer	İşletme sayısı	-	2	1	-	-	-	3
		%	-	66.7	33.3	-	-	-	100.0
Toplam	İşletme sayısı	6	19	11	3	4	-	43	
%	13.9	44.2	25.6	7.0	9.3	-	100.0		

Kullanılan yem çeşitleri

İşletmelerin sahip oldukları yem çeşitleri ve bunları temin etme şekilleri ile yem stokları istenen ırkı belirlemede etkili olmaktadır. Çizelge 7 incelendiğinde, karma yem grubunda Siyah Alacası olan işletmelerin %40.8'i tekrar Siyah Alaca, %23.5'i Esmer, %16.3'ü

Simental+Esmer ve %11.2'si Simental ırkını tercih etmektedir.

Kepek grubunda ise karma yem grubunda olduğu gibi Siyah Alacası olanların %46.3'ü Siyah Alaca, %21.3'ü Esmer ve sadece 10.2'si Simental ırk istemektedir.

Kesif yem ve kepek grubunda, Siyah Alaca ırka sahip olanların diğer ırklara nispeten daha fazla oranda Siyah

Alaca istemesi dikkat çekmektedir. Bunun süt üretimine ağırlık veren işletmelerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Saman, kuru ot grubunda, Siyah Alacası ve Simental ırkı olan işletmelerin ırk tercihleri ağırlıklı olarak Simental

ve Esmer ırk olduğu çizelge 7’de görülmektedir. Kesi olan işletmelerde, Siyah Alaca, Esmer ve Simental ırkı olanlar ağırlıklı olarak (%35, %36.4, %50) Esmer yönünde tercih yapmaktadırlar.

Çizelge 7. Kullanılan yem çeşitleri

Yem çeşidi	Mevcut ırk		İstenen ırk					Toplam	
			S. Alaca	Simental	Esmer	Hiçbiri	Simental+Esm		S. Alaca+Esm
Karma yem	Siyah Alaca	İşletme sayısı	40	11	23	4	16	4	98
		%	40.8	11.2	23.5	4.1	16.3	4.1	100.0
	Simental	İşletme sayısı	9	56	29	1	12	3	110
		%	8.2	50.9	26.4	.9	10.9	2.7	100.0
	Esmer	İşletme sayısı	1	5	5	-	1	-	12
		%	8.3	41.7	41.7	-	8.3	-	100.0
Toplam	İşletme sayısı	50	72	57	5	29	7	220	
	%	22.7	32.7	25.9	2.3	13.2	3.2	100.0	
Kepek	Siyah Alaca	İşletme sayısı	50	11	23	4	17	3	108
		%	46.3	10.2	21.3	3.7	15.7	2.8	100.0
	Simental	İşletme sayısı	10	58	27	1	7	1	104
		%	9.6	55.8	26.0	1.0	6.7	1.0	100.0
	Esmer	İşletme sayısı	1	3	6	-	1	-	11
		%	9.1	27.3	54.5	-	9.1	-	100.0
Toplam	İşletme sayısı	61	72	56	5	25	4	223	
	%	27.3	32.3	25.2	2.2	11.2	1.8	100.0	
Saman	Siyah Alaca	İşletme sayısı	11	47	26	5	19	4	112
		%	9.8	42.0	23.2	4.5	17.0	3.6	100.0
	Simental	İşletme sayısı	10	69	34	3	11	3	130
		%	7.7	53.1	26.2	2.3	8.5	2.3	100.0
	Esmer	İşletme sayısı	1	7	11	-	1	-	20
		%	5.0	35.0	55.0	-	5.0	-	100.0
Toplam	İşletme sayısı	22	123	71	8	31	7	262	
	%	8.4	46.9	27.1	3.1	11.8	2.7	100.0	
Kuru ot	Siyah Alaca	İşletme sayısı	9	49	23	2	16	3	102
		%	8.8	48.0	22.5	2.0	15.7	2.9	100.0
	Simental	İşletme sayısı	8	61	27	3	11	2	112
		%	7.1	54.5	24.1	2.7	9.8	1.8	100.0
	Esmer	İşletme sayısı	-	3	6	-	1	-	10
		%	-	30.0	60.0	-	10.0	-	100.0
Toplam	İşletme sayısı	17	113	56	5	28	5	224	
	%	7.6	50.4	25.0	2.2	12.5	2.2	100.0	
Posa	Siyah Alaca	İşletme sayısı	2	5	5	2	4	-	18
		%	11.1	27.8	27.8	11.1	22.2	-	100.0
	Simental	İşletme sayısı	2	12	5	-	2	-	21
		%	9.5	57.1	23.8	-	9.5	-	100.0
	Esmer	İşletme sayısı	-	-	2	-	-	-	2
		%	-	-	100.0	-	-	-	100.0
Toplam	İşletme sayısı	4	17	12	2	6	-	41	
	%	9.8	41.5	29.3	4.9	14.6	-	100.0	
Kes	Siyah Alaca	İşletme sayısı	3	3	6	2	3	-	17
		%	17.6	17.6	35.3	11.8	17.6	-	100.0
	Simental	İşletme sayısı	3	7	8	-	4	-	22
		%	13.6	31.8	36.4	-	18.2	-	100.0
	Esmer	İşletme sayısı	1	3	5	-	1	-	10
		%	10.0	30.0	50.0	-	10.0	-	100.0
Toplam	İşletme sayısı	7	13	19	2	8	-	49	
	%	14.3	26.5	38.8	4.1	16.3	-	100.0	

Yem grubuna genel olarak bakıldığında, karma yem ve kepek kullanan işletmeler ki bunlar süt üretimi yapanlar olabilir, Siyah Alaca isterken, diğer işletmeler Simental ve Esmer gibi kombine verimli ırkları tercih etmektedirler.

Posa ve kesi olan gruplarda Siyah Alacası olan işletmelerin %11’e varan oranlarda hiçbir ırkı istememeleri direkt bu ırkla ilgili olduğu düşünülmektedir.

Verilen karma ve kaba yem miktarı

Genel olarak bakıldığında tüm işletmelerde az miktarda da olsa kaba ve kesif yem kullanılmaktadır. Hayvanlara verilen yem miktarı işletmelerin ekonomik yönü ile bakım ve beslemeye olan ilgilerini göstermektedir. Yörede karma yem kullanan işletme sayısı 220 iken miktar bildiren 163 işletmenin 92’si (%56.4) 1-4 kg, 58’i (%35.5) 5-8 kg ve

13'ü (%8.1) 9 kg ve üzeri karma yem vermektedir (Çizelge 8). Tüm gruplarında yetiştiricilerin ırk tercihi Simental, Esmer ve Simental +Esmer yönünde olmaktadır. Ancak 5-8 kg yem grubunda Siyah Alaca ırkının Esmer ırktan daha fazla tercih edilmesi ve 9 kg ve üzeri grupta ise Siyah Alacanın hiç tercih edilmemesi dikkat çekicidir.

Kaba yem bakımından değerlendirmeye giren 207 işletmenin 107'si (%51.7) 1-10 kg, 100'ü (%48.3) 11-20 kg arasında kaba yem vermektedir (Çizelge 9). Her iki grupta da Siyah Alaca ve Simental ırkı olan işletmeler Simental ırkını, Esmer ırkı olanlar ise genelde Esmer isterken, bazı işletmeler ise Simental ırkını tercih etmektedirler.

Çizelge 8. İşletmelerde verilen karma yem miktarı

Yem miktarı (kg)	Mevcut ırk		İstenen ırk					Toplam	
			S. Alaca	Simental	Esmer	Hiçbiri	Simental+Esmer		S. Alaca+Esmer
1 – 4	Siyah Alaca	İşletme sayısı	4	17	6	2	7	2	38
		%	10.5	44.7	15.8	5.3	18.4	5.3	100.0
	Simental	İşletme sayısı	5	25	9	1	6	1	47
		%	10.6	53.2	19.1	2.1	12.8	2.1	100.0
	Esmer	İşletme sayısı	-	4	3	-	-	-	7
		%	-	57.1	42.9	-	-	-	100.0
Toplam	İşletme sayısı	9	46	18	3	13	3	92	
%		9.8	50.0	19.6	3.3	14.1	3.3	100.0	
5 – 8	Siyah Alaca	İşletme sayısı	5	12	1	-	5	2	25
		%	20.0	48.0	4.0	-	20.0	8.0	100.0
	Simental	İşletme sayısı	4	13	6	-	4	2	29
		%	13.8	44.8	20.7	-	13.8	6.9	100.0
	Esmer	İşletme sayısı	1	-	2	-	1	-	4
		%	25.0	-	50.0	-	25.0	-	100.0
Toplam	İşletme sayısı	10	25	9	-	10	4	58	
%		17.2	43.1	15.5	-	17.2	6.9	100.0	
9 +	Siyah Alaca	İşletme sayısı	-	3	2	-	3	-	8
		%	-	37.5	25.0	-	37.5	-	100.0
	Simental	İşletme sayısı	-	2	1	-	1	-	4
		%	-	50.0	25.0	-	25.0	-	100.0
	Esmer	İşletme sayısı	-	1	-	-	-	-	1
		%	-	100.0	-	-	-	-	100.0
Toplam	İşletme sayısı	-	-	3	-	4	-	13	
%		-	46.2	23.1	-	30.8	-	100.0	

Çizelge 9. İşletmelerde verilen kaba yem miktarı

Yem miktarı (kg)	Mevcut ırk		İstenen ırk					Toplam	
			S. Alaca	Simental	Esmer	Hiçbiri	Simental+Esmer		S. Alaca+Esmer
1-10	Siyah Alaca	İşletme sayısı	7	27	4	2	7	2	49
		%	14.3	55.1	8.2	4.1	14.3	4.1	100.0
	Simental	İşletme sayısı	6	23	9	1	5	1	45
		%	13.3	51.1	20.0	2.2	11.1	2.2	100.0
	Esmer	İşletme sayısı	1	4	7	-	1	-	13
		%	7.7	30.8	53.8	-	7.7	-	100.0
Toplam	İşletme sayısı	14	54	20	3	13	3	107	
%		13.1	50.5	18.7	2.8	12.1	2.8	100.0	
11-20	Siyah Alaca	İşletme sayısı	2	20	9	1	7	2	41
		%	4.9	48.8	22.0	2.4	17.1	4.9	100.0
	Simental	İşletme sayısı	2	32	12	1	6	2	55
		%	3.6	58.2	21.8	1.8	10.9	3.6	100.0
	Esmer	İşletme sayısı	-	1	3	-	-	-	4
		%	-	25.0	75.0	-	-	-	100.0
Toplam	İşletme sayısı	4	53	24	2	13	4	100	
%		4.0	53.0	24.0	2.0	13.0	4.0	100.0	

Karşılaşılan hastalıklar

Yöredeki işletmelerde şap, veba, şarbon, mastitis hastalıklarına rastlanmıştır. Hayvanların hastalıklara yakalanma oranları yetiştiricilerin ırk tercihinin etkili olduğu görülmektedir. Ankette işletmelerin hastalıkların tedavisi yönündeki çalışmalarını üzerinde genel olarak durulmuştur.

Genel olarak bakıldığında Siyah Alaca ırkı olanlar tüm işletmeler tercihlerini öncelikle Simental sonra Esmer veya Simental+Esmer yönünde kullanmaktadır. Bu da yetiştiricilerin Siyah Alaca ırkının performansından memnun kalmadıklarının göstergesidir (Çizelge 10).

Simental ve Esmer ırkı olanlar yine ağırlıklı olarak yine aynı ırkları istemektedirler. Bu da bize yetiştiricilerin işletmelerinde hastalık görülmesine rağmen bu iki ırkı

tercih etmeleri, bu ırkların performansından memnun olduklarını göstermektedir. Şap hastalığı görülen Siyah Alaca ve Simentali olan yetiştiricilerin %3.6 ve %3.5 oranlarında hiçbir ırkı istemedikleri tespit edilmiştir.

Mastitis görülen ve Simentali olan işletmelerin %20 oranında Siyah Alaca ırkını tercih etmeleri dikkat çekicidir. Çünkü Simentali olan işletmeler genel olarak yine Simentali tercih etmektedirler.

Çizelge 10. Karşılaşılan hastalıklar

Hastalık adı	Mevcut ırk		İstenen ırk					Toplam	
			S. Alaca	Simental	Esmer	Hiçbiri	Simental+Esmer		S.Alaca+Esmer
Şap	Siyah Alaca	İşletme sayısı	5	28	9	2	12	-	56
		%	8.9	50.0	16.1	3.6	21.4	-	100.0
	Simental	İşletme sayısı	7	30	12	2	6	-	57
		%	12.3	52.6	21.1	3.5	10.5	-	100.0
	Esmer	İşletme sayısı		3	2	-	-	-	5
		%		60.0	40.0	-	-	-	100.0
Toplam	İşletme sayısı	12	61	23	4	18	-	118	
	%	10.2	51.7	19.5	3.4	15.3	-	100.0	
Veba	Siyah Alaca	İşletme sayısı	-	5	-	-	-	1	6
		%	-	83.3	-	-	-	16.7	100.0
	Simental	İşletme sayısı	-	4	1	-	-	-	5
		%	-	80.0	20.0	-	-	-	100.0
	Toplam	İşletme sayısı	-	9	1	-	-	1	11
		%	-	81.8	9.1	-	-	9.1	100.0
Şarbon	Siyah Alaca	İşletme sayısı	-	2	1	-	-	-	3
		%	-	66.7	33.3	-	-	-	100.0
	Simental	İşletme sayısı	-	2	-	-	-	-	2
		%	-	100.0	-	-	-	-	100.0
	Toplam	İşletme sayısı	-	4	1	-	-	-	5
		%	-	80.0	20.0	-	-	-	100.0
Mastitis	Siyah Alaca	İşletme sayısı	1	5	-	-	2	1	9
		%	11.1	55.6	-	-	22.2	11.1	100.0
	Simental	İşletme sayısı	1	2	1	-	1	-	5
		%	20.0	40.0	20.0	-	20.0	-	100.0
	Toplam	İşletme sayısı	2	7	1	-	3	1	14
		%	14.3	50.0	7.1	-	21.4	7.1	100.0

Sonuç

Bu araştırmayla, Van yöresinde ithal kültür ırkı sığırlarla çalışan işletmelerin kültür ırklarından memnun olup olmadıklarını ve bundan sonraki tercihleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Yöredeki işletmeler %92.5'i 1-5 baş sığira sahip küçük işletmelerden oluşmaktadır. Yörede ithal edilerek dağıtılan sığırların %76.1'i küçük, %14.7'si orta ve %9.3'ü büyük işletmelerde yetiştirilmektedir.

İl merkezinde bulunan Siyah alacaya sahip işletmelerin sadece %9.8'i ve ilçede bulunanların ise %15.4'ü tekrar Siyah Alaca istemektedir. Buna göre yetiştiricilerin büyük bir kısmı Siyah Alaca ırkını tercih etmeyerek memnun olmadıklarını göstermektedir.

Simental yetiştiren işletmelerde ilde bulunanların %53.4'ü tekrar simental isterken, ilçede ise %35.7'si Simental ve %42.9'u Esmer ırk istemektedir. Buna göre ildeki yetiştiriciler Simentalden memnun bulunurken, ilçedekilerin ise Esmer ırkını tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Esmer ırk bulunan işletmeler tercihlerini ilde %50, ilçede %61.5 oranında Esmer yönünde kullanmışlardır. Bu durumda yetiştiricilerin Esmer ırktan memnun oldukları saptanmıştır. İldeki işletmelerin Simental ırkını, ilçede ise Esmer ırkını tercih edilmesi anlamlı bulunmuştur. Çünkü

ilçedeki işletmelerin büyük bir kısmı (%97.5) imkanları kısıtlı olan küçük işletmelerden oluşmaktadır.

Hayvan sayısı 1-5 baş ve 11 baş ve üzeri olan ve Siyah Alaca ve Simentale sahip olan işletmeler Simental ırkını tercih etmişlerdir. Ancak 6-10 baş sığira sahip işletmelerde her üç ırkın bir birine yakın oranlarda istenmesi dikkat çekicidir. Bu yetiştiricilerin her üç ırkı da denemek istedikleri sanılmaktadır.

Dağıtılan gebe düvelerin buzağılaması, doğum yapmaması ve yavru atması tercihleri nispi olarak etkilemiştir. Doğum yapmayan düvelerin kısır olarak ithal edildiği iddia edilmektedir.

Ahır durumu yeterli olan işletmeler her üç ırkı da yakın oranlarda talep etmişlerdir. Ahır durumu kötü olan ve Simentale sahip işletmeler her üç ırkı da isterken, Esmeri olanlar ise Simental ırkını istemeleri dikkat çekici bulunmuştur.

İşletmelerin sahip oldukları yem çeşitleri ve yem miktarları ırk tercihleri üzerine etkili olmuştur. Kesif yem ve kepeği bulunan grupta, Siyah Alacası olan yetiştiriciler yine Siyah Alaca istemektedir. Saman, kuru ot, posa ve kesi olan yetiştiriciler ise Simental ve Esmer ırk arasında tercih yapmaktadır.

Hastalıkların işletmelerin ırk tercihlerini önemli oranda etkilediği görülmüştür. Diğer faktörlerde olduğu gibi bunda da yetiştiriciler Simental ve Esmer ırkı tercih etmişlerdir.

Sonuç olarak, yöredeki işletmelerin favori ırkı Simental olup bunu Esmer ırk izlemektedir. Ancak işletmelerin fiziki şartlarının iyileştirilmesi, bakım ve besleme ile yetiştiricilerin bilgi ve tecrübelerinin artması ile ırk tercihlerinde değişme olacağı da göz ardı edilmemelidir. Bu işletmelerin süt yanında besi de yapmak istedikleri tespit edilmiştir. Süt üretimi yapan işletmeler ise Siyah Alacayı tercih etmektedir.

Kaynaklar

- Akman, N. ve M., Özder, 1992. Tekirdağ ilinde ithal ineklerle çalışan işletmelerin durumu ve sorunları. *Trakya Bölgesi I. Hayvancılık Sempozyumu, Hasad Yayıncılık*, 8-9 Ocak-1992. Tekirdağ. 51-61.
- Akyüz, A., 1998. *Van Yöresi Aile İşletmelerinde Büyükbaş Hayvan Barınaklarının Durumu ve Geliştirme Olanakları*. ÇÜ Fen Bilimleri Enstitüsü. (Doktora Tezi Basılmamış)
- Anonim, 1999. Tarım istatistikleri. *Tarım ve Köyişleri Bakanlığı İl Müdürlüğü Kayıtları*. Van
- Aras, A. ve R. İzmirli, 1976. İzmir şehir yöresinde ahır sütçülüğü yapan ihtisaslaşmış süt işletmelerinden seçilen bir grubun ekonomik yönden incelenmesi ve üretim maliyeti. *EÜ Ziraat Fakültesi*, Yayın No: 279. Bornova/İzmir.
- Aygün, A. ve G. Ergüneş. 2000. Amasya ili süt sığırcılığı işletmelerinin yapısal durumu ve ahır mekanizasyonu üzerine bir araştırma. *Tarımsal Mekanizasyon 19. Ulusal Kongresi*, 462-474. 1-2 Haziran. Erzurum.
- Kaya, A. ve Ö. Tömek, 1995. Türkiye'de süt sığırcılığı işletmelerinin yapısal özellikleri ve süt sığırcılığının

geliştirilmesine yönelik öneriler. Türkiye hayvancılığının yapısal ve ekonomik sorunları sempozyumu. *T.C. Ziraat Bankası Kültür Yayınları*, 27, İzmir.

- Kayıoğlu, B., P. Ülger, B. Eker ve F. Tan, 1994. Tekirdağ ilinde hayvancılıkta mekanizasyon düzeyinin saptanması üzerine bir araştırma. *TÜ Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 3(1-2):125-130.
- Odabaşoğlu, F. ve E. Aldağ, 1996. Van ve yöresi hayvancılığının genel yapısı, sorunları ve çözüm önerileri. *Türk Veteriner Hekimliği Dergisi*, 7(3):21-31.
- Özen, N. ve H.H. Oluğ, 1996. Burdur süt sığırcılığının sorunları ve çözüm önerileri. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi* 9, 309-321. Tekirdağ.
- Şekerden, Ö., 1988. Bafra yöresinde hayvan yetiştiriciliğinin durumu ve sorunları *OMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi*. 3(2):195-206.
- Tümer, S. ve A. Ağmaz, 1989. *Ege Bölgesi Süt ve Besi Sığırcılığı İşletmelerinin Çeşitli Verim Özellikleri Üzerinde Bir Araştırma*. Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü. Menemen/İzmir.
- Yayar, R. ve O. Karkacier, 1996. Tokat İli Pazar İlçesi süt sığırcılığı işletmelerinin ekonomik ve teknik özellikleri üzerinde bir araştırma. *GOP Üniv. Ziraat Fakültesi Dergisi*, 13(1): 269-288.
- Uçak, A., 1992. *Samsun İlinde İthal İneklerle Çalışan İşletmelerin Durumu ve Sorunları Üzerine Bir Araştırma*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.